

Parlar, raonar, ofendre

JOAN FRANCESC MIRA

Segons una petita llegenda o tradició que jo vaig llegir en algun llibre d'exercicis de grec al col·legi, Demòstenes, quan era encara jove i aprenent d'orador, feia esforços per parlar clarament, passejant per la platja amb un grapat de pedretes a la boca, i per imposar la seua veu a la remor de les ones de la mar: el discurs només era eficaç, doncs, si era pronunciat amb paraula clara i amb veu poderosa i vibrant. Farfallejar, trabucar-se, confondre els mots, és per a l'art de la paraula un defecte radical: qui parla de manera confusa, potser és que no té clar què vol dir. I com a complement, qui parla amb paraula vagarosa i buida, o amb paraula ofensiva i grollera, potser és que no té clar què hauria de dir. Els debats d'aquests dies passats a Madrid, al Congrés dels Diputats, n'han estat un exemple penós, en alguns moments indigne de senyories que eren allà representant la sobirania popular, o això cal suposar. De vegades, vistes les idees (?) que expressaven (poques, molt poques), vista la incoherència de la sintaxi, vist el vocabulari, l'entonació i la gestualitat, hom havia de dubtar si la sobirania del poble hi era efectivament representada: el poble, sovint, pot ser molt més coherent. Saber parlar en públic s'havia considerat sempre, des dels grecs i els romans, una alta qualitat humana. Sembla que ja no és així: escolten, ara, els discursos de gran part dels polítics i els d'alguns suposats "professionals" del ram oral, inclosos predicadors evangèlics i més d'un cardenal. Segurament ja en som molt pocs els qui recordem un batxillerat on apreníem allò

de "*Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra, quamdiu etiam furor iste tuus nos eludet*", etcètera. Remota evocació que fa recordar una joveníssima Lucrècia Borja quan, en l'acte d'anul·lació canònica del seu matrimoni amb Giovanni Sforza, va fer un discurs en llatí que els curials aduladors qualificaren com a molt elegant i de bon estil ciceronià: era una jove educada. Però de Ciceró, Demòstenes i companyia no se'n recorda ningú i de l'estil, en els discursos públics, pareix que també s'han oblidat: estil?, què deu ser això? Només cal escoltar (amb paciència) els nostres penosos debats parlamentaris recents o no tan recents o, quan la paciència esdevé ja virtut heroica, els habituals debats a la televisió, més que debats discussions de taverna.

La retòrica, és, o era, l'art de l'expressió i de la persuasió, un dels més valorats i més activament influents en la his-

tòria europea. Aquests dies d'octubre passat, doncs, si vostès van seguir els parlaments dels grans, mitjans i petits líders polítics d'Espanya, potser conclouran, com jo, que les raons dels uns i dels altres no eren proporcionals a l'eficàcia persuasiva amb què s'expressaven. I em sap molt greu, però he de reconèixer que, comparat amb els seus antagonistes, Mariano Rajoy de vegades semblava un Demòstenes autèntic, un Ciceró eficaç, irònic o avorrit, però sempre intel·ligible. És un clàssic, és un professional. Domina un art meravellós: un art perillósíssim si qui l'ha de combatre apareix apagat, ineficaç i trist, o es deixa arravatar per passions segurament més histriòniques que reals. En definitiva, les raons, sense l'art de la retòrica, poden ser veritats impotents. En fi, la política hauria de ser l'art del bé comú, i també, per tant, l'art de debatre, decidir i elegir què li convé a la polis que a cadascú li ha tocat: quin país volen o volem, quina idea en tenim i volem aplicar, què és millor o és pitjor, coses així d'elementals: ideologia. Si es barreja amb una mica de literatura oral i escrita, amb un mínim d'educació i bones maneres, amb un pèl d'honestetat i un altre pèl d'intel·ligència, la política és una digna i noble activitat, a més de ser necessària. I si no es barreja amb tot això, l'espectacle és tristíssim, lamentable, i d'un interès propi de crònica negra, de baralles de barri o d'intrigues de convent. Que és el que passa ja fa anys amb la política espanyola, si és que se'n pot dir política en el bon sentit del concepte i del terme. La paraula pública dels polítics, i la seua raó, no hauria d'estar feta d'insults i respostes als insults, no de la prepotència dels uns i de la inèpcia dels altres, no de gestos superbs, no de xantatges, no de jutges i codis penals, sinó feta de política, és a dir, de l'interès pel bé comú. Si és que realment els interessa, cosa sovint ben incerta.

«PERÒ DE CICERÓ, DEMÒSTENES I COMPANYIA NO SE'N RECORDA NINGÚ I DE L'ESTIL, EN ELS DISCURSOS PÚBLICS, PAREIX QUE TAMBÉ S'HAN OBLIDAT: ESTIL?, QUÈ DEU SER AIXÒ? NOMÉS CAL ESCOLTAR (AMB PACIÈNCIA) ELS NOSTRES PENOSOS DEBATS PARLAMENTARIS RECENTS O NO TAN RECENTS»